Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Seyfer zikhroyneṡ

Psantir, Iacob
פסנתר, יעקב

Buḳaresh̦ṭ, 650 = 1889

קיטירק איד.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12393

Visual Library

אזיל. ווי איך האב געשריעבען אין נעקראלאג ביי די טויטען פעללע אין אויך אויף אזוי איין טויט איז געשטארבען אהרן הכהן אין אינזער געזעטצגעבער משה רבינו אין אויך יעקב אבינו אין נאך אנדערע אזוי ווי מיר וועלין זייא ווייטער פארשטעללען. זייא זענין ניט געשטארבען מיט דער מיתה פתאומית אדער אפאפלעקסיע זייא האבען געוויסט די שעה אין די מינוט ווען זייא דארפען שטארבען זייא האבען גערעד ביז אין דער לעטצטער שעה פין זייער לעבען, אזוי ווי אינזערע הייליגע תורה בעשרייבט זייער נעקראלאגיע.

בעפאר וויר קימען צו דער נעקראלאגיע וועלין מיר פארשטעללען איינע קריטיק וואס העררי ד״ר. ליפפע גיבט איבער רש״י אויף דער גמרא כפטורי בפי ושט אין אויך אונזערע ערקלערונג דאריבער.

די קריטיק.

די קריטיק וואס דר. ליפפע שטעלט פאר איבער דער ר״שי פין דעם ווארט כפטורי בפי ושט איז דער אינהאלט אזוי: ר״שי זאגט אז פטורי הייסט בלשון הגמרא חבלים שטריק פין וואנין דרינגט רש״י אז פטורי איז שטריק דאס נעמט ער פין די צווייא ווערטער ופטורי ציצים (מלכים א) תרגום יונתן זאגט אויף די צווייא ווערטער ואטינין שושנין טייטשט ר״שי ואטינין שושנין צירת שלשלאות אין זשארגאן ווי קענין מיר דאס טייטשין געשטאלטען פין קייטעלעך אין ווייטער זאגט רש״י פטורי לשון חבלים בלשון גמרא כפטורי בפי ושט. דא באזירט ר״שי ווידער צוריק אויף דער גמרא אין זאגט אז בלשון גמרא הייסט אשטריק פטורי.

אין דר. ליפפע זאגט אז פטורי הייסט די עפנונג פין דעם ושט גאנין איינפאך ווי די איכא|דאמרי האבען ערקלערט כפטורי בפי ושט אזוי ווי די עפנונג פין דעם ושט. דאס זאגט די גמרא אז די קרענק פארשטאפט דעם בית חבליעה דאס איז די עפנונג פין דעם ושט. אלע חכמי הדור ערקלערן אינז אז דאס ווארט פטורי הייסט די עפנונג.

דער אוצר השרשים פין בן זאב זאגט ופטורי ציצים עפנענדע בלומען.

קאנקארדאנציע אויפברוך, געהענגע גירלאנדע; אוצר השרשים הכללי 1 טהייל ווארשוי 1846 שורש פטר ופטורי ציצים אפענע בלומען.

דער ר"ד"ק זאגט ופטורי ציצים פתיחים דמות ציצים ופרחים ופטורי כמו פוטר מים ראשית מדון שהוא כמין פותח.

אין וואלאבישער איבערזעטצונג, ופטורי ציצים „שיא קא פלאריע דיסקיסע." „Şi cu florea deschisă."

ווען איהר וועלן מיינען מיינע ליעבע לעזער אז ר"ש"י ז"ל האט ניט געוויסט אז דאס ווארט פטורי הייסט עפנונג ער האט דייקע יאה געוויסט דעם סוד והראייע דארט אין מלכים א זאגט ר"ש"י ומנחם חיברו ופטורי לשון פטר רחם.

אין מצודות ציון זאגט ופטורי ענין פתיחה כמו פטר רחם.

שורש א"ט"ן, אטון ענינו בארמית חבל כי כן תרגום יונתן ותורידם בחבל. באטונא (יהושע ב טו') ונמצא חטובות אטון מצרים (משלי ז טז') לחוטי פשתן שזורין פאדין (ספר אוצר השרשים הכללי חלק א ווארשוי 1846) ותורידם בחבל בעד החלון תרגום יונתן ושלשלתנון באטונא מן חרכא אז חבל הייסט אטונא איז מיר רעכט ווייל תרגום יונתן נעמט דאס ווארט פון איין קוועללע אוים משלי חטובות אטון מצרים געדרייטע פאדין אזוי וויא שטריק ואת מיתריהם (במדבר ג כו) אללע תרגומים טייטשען וית אטוניהון אין ספר התשבי ברענגט ער אויך דיא ווערטיר פטורים ופטרום דיא זעלבע אותיות ער זאגט דאס איז פון דעם שורש פטור איין ענדע זאבע אזוי וויא מען זאגט איך האב מיך שוין געפאטירט פון איהם איינע זאכע וואס איז שוין ענדע דער מענש וואס מען ריפט אויף שבת צו דער תורה הייסט מפטיר ווייל דאס איז דיא ענדע אין דער פאר זאגט ער דיא פרשה פון נביאים וואס זיא הייסט אויך הפטורה פון לשון פטור ווייל דאס איז דיא ענדע * (תישבי אות פ.)

פטר, ויפטר. פטור, ברוך שפטרני, נפטר, הנפטר, שנפטר, גט פטורין פטור, ופטורים, איין מפטירין, מפטיר.

* דיא הפטורות וואס מען זאגט שבת נאך דעם לייגען אין דער תורה איז געבליעבען איין אנדענקען נאך פון אנטיוכס הרשע מלך יון ער האט נוזר געוועהן אויף דיא יודען אז מען טאר ניט לייגען אין דער תורה שבת האבען יודען געזוכט איין פרשה פון נביאים וואס זיא האט זיך געפאסט צו דער פרשה פון דער תורה וואס מען האט גדארפט לייגען אין מען האט דאס געלייענט אין דער נאך אז דיא גזירה איז בטל געווארן אבער דער מנהג איז געבליעבען ביז אין היינטיגען טאג. אין דער פאר הייסט דיא פרשה הפטורה לשון הפסקה.

הפטורה דאס איז אלץ דיא זעלבע ארטאגראפיע אזוי וויא כפטורי בפי ושט אין אזוי וויא ופטורי ציצים אין עס ווערט ניט דערמאנט חאטש איינער פין דיא פטורית זאל הייסען אשטריק

אבער דיא פראגע איז וויא קימט פטורי צו חבל ?

נאר רש"י האט זיך בודאי ניט טועה געוועהין, ער האט דאס גענעמען פין דעם ווארט ופטורי ציצים ואטינין שושנין אטונא איז בלשון ארמית חבל אזוי וויא מיר האבען אויבען געלערנט אין דאר־ רום האט ער גיגלייכט דעם פטורי בפי ושט צו דעם פטורי ציצים. אבער דיא גמרא זאגט ניט אז פטורי הייסט חבל נאר רש"י אליין זאגט דאס אי אין דער גמרא אי אין מלכים א, נאך מיינע מיינונג איז רעכט אזוי וויא ד״ר. ליפפע זאגט אז כפטורי בפי ושט איז דיא עפנונג פין דעם בית הבליעה. איך מיין אז דיא חכמי הדור וועלין ניט שווייגען אין וועלן זייער מיינונג דאריבער געבען.

ד״ר. ליפפע זאגט: גם לא מצאנו בערוך שמילת פיטרא מורה על חבל פיטרא מלשון כמעהן ופטריות (שוואמען) גוף הדבטרא הוא מין פטורא קטנה דאס זאל הייסען אין מין קליינע שוואמע וואס זיא וואקסט בייא דיא ברונין. דיא שוואמע הייסט אויף דייטש פילץ אין בלשון צרפת פארטיראן. (Portiron)

דיא גמרא רעכנט אויס עטליכע מיני שוואמען, זאל דיא פיטרא זיין איינע פין דיא.

דיא גמרא זאגט: ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהען ופטריות. זאגט רש"י כמהען ופטריות בולייין בל"ז שיצאו מלוחלוח הגשמים וידעו כי של ברכה היו (תענית פרק שלישי דף כג עמוד א) אז עס האט גערעגינט איז דאס פאלק ארייסגעגאנגען אויף דעם פעלד אין האבען אהיים געבראכט דיא שוואמען וואס זייא קימען ארויס נאך דעם רעגען פין דער פייכטינקייט פין דער ערד. וגדילו מין הארץ למעוטי כמהען ופטריות (נדה דף נ עמוד א)

איין אנדערא מיני שוואם איז דא וואס זיא וואקסט ארויס פין דער קאושע פין דיא ביימער אין דאס איז היפקע וואס מיר פלעגין זיך אמאהל באדיענען מיט דער היפקע אין מיט אקרע־ מיען אין מיט אשטיילעכען פייער שלאגען איידער דיא שוועבעליך

זענין ארוים יעצט ווערט דאם בעניטצט וועגען רעמפלעך אין שטאט פעטיל דיא שוואמען ריפט דיא גמרא שוכא דארזא.

המדליק.

אמר רב יוסף שוכא דארזא, רמי בר אבא אמר זאזא.

פרוש ר״ש״י.

שוכא דארזא יבש הוא ודק ויש כמין צמר בין קליפה לעץ והוא מבעורו משאחזה בו האור, זאזא מולש״א ב׳ל׳ז (שבת פרק ראשון דף כ עמוד ב).

זאזא איז אזוי איין מין מאשק וואס וואקסט ארים דיא ביימער אין אויך אויף דער קאזשע פין דיא ביימער זאזא מולשא (מאאססיע) מאאז כמו שערות שגידלין סביב האילן (שבת פרק ראשון מרפה לשון)

נאר איינע מיני מאע״ק איז דא וואס וואקסט ארום דיא קערניצים. ארים דיא ברעטער פין דיא קערניצים, ארים דיא קאריטים דעם מאשק ריפט אויך אהן דיא גמרא פטרא. פטרא מאונא רחצבא זאגט ר״ש״י שהוא גדל בשפת הדלי ממים (שבת פרק יד דף ק עמוד ח).

מרפה לשון והוא צמח יהוע שאיין לו עיקר ושורש וזרע ואינו יונק מן הארץ בלשון צרפת „פארטיראן" בלשון אשכנז בילץ פילץ. וואס ד״ר. ליפפע ריפט זיא אין זיין דייטשען בריעף פילץ פיטרא.

דאס איז דיא מין שוואמע וואס אויף דייטש הייסט זיא פילץ אין בלשון צרפאם פארטיראן אין בגמרא לשון פיטרא.

אין דאס זאגט דר. ליפפע גוף הרפטרא הוא מין פטורא קטנה.

פטרא אדער פטורא זאל הייסען חבל ווער דא נים דערמאנט.

קורי יקר לאמיר זעהין מיט אפענע אויגען וואס זאגט ד״ר. ליפפע אין זיין דאקומענט גם אני הכותב לא באתי לחות דעתי רק על גוף החולי הנקרא בפי חכמינו ז״ל בשם אסכרה ביד ה״

הטובה עלי. דר. ליפפע אלס דר. דער מעדיצינע אונד איין גרויסער תלמודיסט ער גיבט אונז ציא פארשטעהען דעם אינהאלט פין דער קראנקהייט וואס זיא הייסט אסכרה אבער ניט איבער דעם טויט וואס אמענטש שטארבט אויף דער אסכרה אין דיא גמרא רעד אויך נאר פין דער קרענק אין ניט איבער דעם טויט דארום זאגט דר ליפפע: הפרוש הזה של הגמרא נכון הוא, אבער רש"י אין דער ערוך זענין זיך טועה וויל זייא זאגען אז דאס משל וואס די"א גמרא זאגט מיט דיא בערליך אין דער וואלל געהט אויף דער מיתה היינו דיא מיתה געהט ארוים שוועהר אזוי וויא דיע בערליך פין דער ויאלל, אין נאך דר. ליפפע'ס פערשטאנד געהט דאס משל אויף דער מכה וואס זיא מאכט יך אין האלז.

אסכרה יסכר פי דוברי שקר (שבת פרק שני דף א עמוד ב).

מרפה לשון ערשטיקונג, צודריקונג דער לופטרעהרע (ברכות דף ח עמוד א.)

אכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקה ולא שתה מים ביום ידאג מן ריח הפה ובלילה ידאג מפני אסכרה (ברכות פרק ששי דף מ עמוד א).

השם סרוניכי נרדף אם אסכרה (יומא פרק שמיני דף פ ד)

חינכי אבעבועות הגדילים בגרון כמין גלאנדי (מאנדיל דריזען) האבעבועות תקרא כן לפי שדמתה לפרי הארז שקורין בלשון רומי גלאנס ובלשון צרפת גראנדיא (איין אייבענבוים וואס וואקסט חזירנים) והרופאים קורין אותה אנגינא סענאנביע אין דאס ווארט קימט פין סרוניכי (ברכות מרפה לשון פרק ששי ד מ)

גלאנדי אייכלין וזהו הפרי הגידל באילן טרק ששמו אלון והוא מאכל חזיר יער (מרפה לשון מסכת מנחות).

ומה שאמר שם ששום היחידי הנשחק בשמן ובמלח שהוא טוב לכאב השנים וקשה לחיורא. אין דער איינציגער קנאביל וואס ער ווערט צימישט מיט בוימעהל אין מיט זאלץ וואס דאס איז גיט צו צאהנשמערצען אין שלעכט צו דער חיורא. זאגט דר. ליפפע אז מלת חיורא מורא על מין מורסא לבנה. מורסא הייסט איין מין געשוויר וואס זיא איז אזוי וויא איין מכה פיל מיט מאטעריע דיא גמרא זאגט המפים מורסא בשבת לעשות לה פה חייב אויף צו פיקען דיא מכה אין צי מאכען אלאך אים שבת טאר מען ניט.

אם להוציא מכנה לחה פטור. אבער אויף ארויס צו נעמען די מאטעריע מעג מען יאה (שבת פרק יד דף ק עמוד ב).

מרפה לשון מורסא געשוויר עס איז אזוי איין; מכה פאלל מיט מאטעריע.

די גמרא זאגט אז חורא הייסט בשר בעלת שחין בהמה, אין אזוי האבען מיר געלערנט אמר ליה לרוש גלותא. חורא לא עביד לן האורנא. לא שחטנו היום בהמה בעלת שחין (גיטין פרק שביעי דף סח עמוד א).

מיר האבען האנט ניט געקוילט אזוי איין בהמה אז זיא זאלל האבען דעם שחין וואס הייסט חורא. אם כן איז דיך דאס צרעת חורא איין מין געשוויר וואס זיא עקסיסטירט אינטער בהמות, וויא קימט די חורא צו חינכי. חינכי איז איין מין אנגינע וואס זיא מאכט זיך אין האלז אזוי, וויא קליינע חזיר ניסליך.

אין חורא איז איין מין שחין בהמה כמין מורסא אזוי וויא איין מכה וואס זיא פיללט זיך אן מיט אייטער, קימט די גמרא אין זאגט אז דער קנאביל וואס ער ווערט פארמישט מיט בוימ־עהל אין מיט זאלץ וועגען צאהנשמערצין מיז אבגעהיט ווערין אז ער זאלל ניט פאללען אויף די צווייא וואונדען חורא אין חינכי. דא זעגין מיר געצווינגען אז מיר זאללען פארשטעללען די גמרא אריגינאל מיט פרוש ר״ש״י, דאמיט מיינע ליעבע לעזער זאללען פער־שטעהען אז די גמרא האט ניט גירעד אויסען וועג.

די גמרא שטעללט זיך אניעדער אין זאגט אזוי לבכא. אמר רבה בר רב הונא ליתי תומא יחידאה ונימרסיה במישחה ומילחה וניתביה אטופראי דאליוניה דההוא גיסא דכייב ליה וגהדר ליה גדנפא דלישא וניזדהר לבישרא דקשה לחורא לחינכי.

פרוש ר״ש״י.

לבכא. חולי השינים הפנימית. תומא יחידאה. ראש שום שלא היה בו אלא צלע אחד, ונמרסיה ישחקנו. אטופראי, דאליוניה על ציפורן של בוהן יד. וניזדהר לבישריה. שלא יגע אותו שום בבשרו. דקשה לחורא צרעת. לחינכי. אבעבועות הגדילים בגרון כמין גלאנט (גלאנדיא) ובלשון רומי אישטראנגילין (גיטין דף סט עמוד א)